

An Buiséad

Ceist 1 Tá an buiséad thart. Cad is féidir leat a rá faoi?

Ceist 2 Beidh tú ag féachaint ar thuirisc ar ball faoi thuirimí polaiteoirí áirithe faoin mbuiséad sular fógraíodh é. Sula bhféachann tú ar an mír, déan iarracht na leaganacha Gaeilge a cheangal leis na leaganacha Béarla thíos.

1. socruithe	a. <i>society</i>
2. cúlbinseoirí	b. <i>investment</i>
3. iasacht	c. <i>corporations</i>
4. cáinainéis	d. <i>out of control</i>
5. sochaí	e. <i>settlements</i>
6. infheistíocht	f. <i>prudent</i>
7. infreastruchtúr	g. <i>backbenchers</i>
8. corparáidí	h. <i>budget</i>
9. ag moladh	i. <i>infrastructure</i>
10. as smacht	j. <i>advising, praising</i>
11. stuama	k. <i>loan</i>

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Ceist 3 Anois féach ar an mír agus freagair na ceisteanna seo.

1. Cén plan cáinainéise a bhí ag Pobal Seachas Brabús?
2. Cén fáth nár aontaigh cúlbinseoirí ó Fhine Gael leis na plananna sin?
3. Cad a bhí le rá ag Kate O'Connell?

Ceist 4 Féach ar an mír arís. Breac síos na leaganacha a bhí inti de na focail seo a leanas. Bain amach na lúbíní agus déan cibé athrú is gá:

deireanach: _____
an páirtí: _____
ina (cuid) buiséad: _____
íoc: _____

ag (mol): _____
ar fud (an tír): _____
faoin (buiséad): _____
airgead a (faigh): _____
eolas: _____

An féidir leat na hathruithe a rinne tú ar na focail thuas a mhíniú?

Ceist 5 ‘...Maidin inniu..’

Cuir na focail seo in abairtí lena mbrí a léiriú:

- amárach
- arú amárach
- amach anseo
- anuraidh
- an Luan beag seo
- seachtain is an lá inné

Ceist 6 Pléigh na ceisteanna seo leis an duine in aice leat.

1. Cén sainmhíniú a thabharfá ar na téarmaí seo: sóisialachas agus caipitleachas?
2. Cén córas atá againn in Éirinn, dar leat? Cén fáth a gceapann tú é sin?
3. An aontaíonn tú leis na tuairimí a bhí ag Bríd Smith sa mhír? Cén fáth?

Treoracha agus Freagraí

Ceist 1

Cuir na foghlaimeoirí ag obair i mbeirteanna nó i ngrúpaí beaga chun na ceisteanna seo a fhreagairt.

Ceist 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
e	g	k	h	a	b	i	c	j	d	f

Ceist 3

Féach an script.

Ceist 4

deireanach: deireanacha – an aidiacht san iolra

an páirtí: na páirtithe – an t-ainmfhocal san iolra

ina (cuid) buiséad: ina gcuid buiséad – an aidiacht shealbhach, tríú pearsa iolra

íoc: go n-íocfaí – saorbhriathar, an modh coinníollach

ag (mol): ag moladh – an t-ainm briathartha

ar fud (an tír): ar fud na tíre – an tuiseal ginideach, uimhir uatha, ainmfhocal baininsneach

faoin (buiséad): faoin mbuiséad – an tuiseal tabharthach

airgead a (faigh): airgead a fháil(t) – an t-ainm briathartha

eolas: an t-eolas – an tuiseal ainmneach, ainmfhocal firinsneach

Ceist 5

amárach – tomorrow

arú amárach – the day after tomorrow

amach anseo – in the future

anuraidh – last year

an Luan beag seo – this Monday

seachtain is an lá inné – a week ago yesterday

Ceist 6

Cuir gach beirt nó triúr ag obair le chéile chun na ceisteanna a phlé.

Sóisialachas: Córas eacnamaíochta agus polaitíochta ina bhfuil smacht ag an rialtas ar tháirgeacht agus ar dháileadh earraí na tíre; tá an rialtas freagrach as na hearraí sin a roinnt leis an tsochaí ar fad.

Caipitleachas: Córas eacnamaíochta ina gcuirtear béim ar sheilbh phríobháideach earraí caipitiúla; tá táirgeacht agus dáileadh earraí ag brath ar an ngeilleagar saormhargaidh.

Eibhlín Ní Choistealbha

Anois, tá na socrúithe deireanacha á ndéanamh ag an rialtas do bhuiséad 2019, a fhógrófar amárach. Ach inniu, cháin cúlbinseoirí Fhine Gael na páirtithe eile mar go rabhadar¹ ag moladh i bhfad an iomarca airgid a chaitheamh agus a fháilt² ar iasacht ina gcuid buiséad.

Sorcha Ní Riada

Maidin inniu, sheol 'Pobal Seachas Brabús'³ pleananna cáinainnéise dá gcuid féin. Moltaí, a deir siad, a chiallódh go mbeadh sochaí níos cothroime⁴ mar thoradh orthu. Deir siad go bhfuil gá le hinfheistíocht mhór i gcúrsaí tithíochta, i gcúrsaí sláinte agus infreastruchtúr ach go háirithe. Molann siad go n-íocfaí as seo trí cháin níos mó a ghearradh ar chorparáidí agus ar dhaoine a bhfuil an-chuid saibhris acu.

Bríd Smith, TD, Pobal Seachas Brabús

Is iad na príomhphointí atá againn sa bhuiséad seo ná táimid ag moladh beagnach 3 bhilliún⁵ i gcomhair tithíocht phoiblí, trí bhilliún i sláinte agus córas iompair saor in aisce ar fud na tíre. Agus, chomh maith leis sin, ba mhaith linn an FEMPI⁶ legislation⁷ a chur sa stair⁸.

Sorcha Ní Riada

Ach, go gairid ina dhiaidh sin bhí cúlbinseoirí ó Fhine Gael ag tabhairt amach mar gheall ar na moltaí atá déanta ag páirtithe eile faoin mbuiséad. Dúirt an Teachta Dála, Peter Burke, go bhfuilid⁹ dírithe ar cháin a ghearradh, airgead a fháil ar iasacht agus airgead a chaitheamh.

Kate O'Connell, TD, Fine Gael.

Tá na páirtithe eile as smacht. Tá siad ag caitheamh airgid ar gach rud, tá timpeall 2.9 billiún á gcaitheamh ag Sinn Féin. So, tá plean againn chun an tír a chur ar ais in áit mhaith¹⁰. Caithfimid a bheith stuama leis an airgead atá... agus an cháin atá ag teacht isteach.

Sorcha Ní Riada

Ba chóir go mbeadh an t-eolas ar fad againn faoin am seo amárach.

Sorcha Ní Riada, Nuacht TG4 i dTeach Laighean.

¹ *go raibh siad* an leagan caighdeánach

² *fháil* an leagan caighdeánach

³ *Pobal Roimh Brabús* a dúradh

⁴ *cothromaí* a dúradh

⁵ *trí billiún* a dúradh

⁶ Financial Emergency Measures in the Public Interest

⁷ *reachtaíocht* an leagan Gaeilge

⁸ *sna stairiúil* a dúradh

⁹ *go bhfuil siad* an leagan caighdeánach

¹⁰ *i áit maith* a dúradh